

Decyzja

Prezydium KK

nr 101/21

ws. opinii o projekcie ustawy MRiPS o rodzinnym kapitale opiekuńczym

Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” pozytywnie opiniuje kierunek rozwiązań zawartych w projekcie ustawy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 19 lipca 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym, jednocześnie uważa, że przedstawienie nowego instrumentu mającego służyć poprawie diety Polaków powinno być poprzedzone rozwiązaniem już istniejących problemów, na które wielokrotnie wskazywał Związek.

Przedstawiony projekt określa warunki i tryb przyznawania nowego świadczenia kierowanego do rodzin z dziećmi, które będzie finansowane z budżetu państwa (wraz z kosztami obsługi). Rodzinny kapitał opiekuńczy będzie przysługiwać na każde drugie i kolejne dziecko w rodzinie w wieku od 12 do 36 miesięcy życia w maksymalnej wysokości 12 tysięcy złotych na dziecko, w odniesieniu do zamieszkałych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres pobierania tego świadczenia: obywateli polskich oraz cudzoziemców, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Rodzinny kapitał opiekuńczy będzie świadczeniem niezależnym od dochodów rodziny oraz nieopodatkowanym podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Nie będzie podlegał egzekucji. Rodzinny kapitał opiekuńczy będzie świadczeniem przyznawanym na wniosek osoby uprawnionej. Natomiast zadaniami związanymi z przyjmowaniem, rozpatrywaniem wniosków oraz wypłatą świadczenia będzie zajmować się Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Przysługująca kwota świadczenia będzie wypłacana w miesięcznych częściach/ratach. Miesięczna wysokość świadczenia będzie wynosić 500 zł przez 2 lata lub 1000 zł miesięcznie przez rok. Przewiduje się, że ustawa wejdzie w życie 1 stycznia 2022 r. Zgodnie z przepisami przejściowymi prawo do rodzinnego kapitału opiekuńczego będzie przysługiwać także rodzinom/osobom uprawnionym, które już w dniu wejścia ustawy mają drugie i kolejne dzieci w wieku od 12 do 36 miesięcy życia. Co do zasady, świadczenie ma pomóc rodzicom małych dzieci w realnym wyborze, w jaki sposób będzie wykonywane nad maluchami opieka

po zakończonym urlopie rodzicielskim lub wygaśnięciu świadczenia rodzicielskiego, co zdaniem Prezydium KK jest dobrym i oczekiwanym celem.

Jednakże uzyskanie świadczenia kierowane jest to rodzin na tych samych warunkach co funkcjonujące już inne programy (świadczenie wychowawcze czy świadczenie Dobry Start), dlatego niezrozumiała, zdaniem Prezydium KK, jest decyzja o wdrażaniu nowego instrumentu wsparcia rodzin nową ustawą zamiast próby zintegrowania wsparcia w jednej ustawie, tak aby przepisy były czytelne i łatwe w odbiorze dla beneficjentów.

Rodzinny kapitał opiekuńczy jest kolejnym świadczeniem omijającym systemem świadczeń rodzinnych, co stanowi dalszą jego marginalizację, czego nie można zaakceptować. System świadczeń rodzinnych kierowany jest do rodzin o największych potrzebach i znajdujących się w najtrudniejszych sytuacjach, dlatego powinien być realnym systemem wsparcia właśnie dla nich.

Prezydium KK podkreśla z ubolewaniem, że politykę wsparcia dochodowego rodzin opiekujących się dziećmi (w różnych fazach ich życia) prowadzoną przez rząd postrzegamy jako mało spójną i chaotyczną. Podstawowy zarzut dotyczy braku waloryzacji świadczeń rodzinnych w tym świadczenia rodzicielskiego. Brak waloryzacji świadczeń rodzinnych w roku bieżącym powoduje, że system staje się coraz bardziej fasadowy. Zwróćmy uwagę na najprostszy przykład: zasiłek rodzinny przysługuje także po ukończeniu przez dziecko 18 roku życia w razie kontynuowania nauki. W żadnych okolicznościach po ukończeniu przez dziecko 18 roku życia nie przysługuje świadczenie 500 plus. Tak więc, brak waloryzacji zarówno kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń rodzinnych jak i samych świadczeń powoduje, że pozostawiamy grupy ubogich rodzin, przed którymi stają określone wyzwania wychowawcze – przykładowo związane ze wsparciem (nawet symbolicznym) dzieci kontynuujących naukę samym sobie. Zdaniem Prezydium KK w pierwszej kolejności należy waloryzować świadczenia już istniejące w systemie (przykładowo świadczenie rodzicielskie) mając na uwadze powyżej opisana sytuację na rynku pracy i zagrożenie brakiem adekwatnego wsparcia dla osób, które urodziły dziecko a nie są objęte ubezpieczeniem chorobowym, a dopiero w następnej kolejności wprowadzać nowe rozwiązania.

Należy także rozważyć szczególną sytuację rodziców, których dziecko ma orzeczoną niepełnosprawność. W ocenie Prezydium KK w sytuacji, gdy drugie dziecko ma orzeczoną niepełnosprawność należy przewidzieć dłuższy okres przysługiwania kapitału opiekuńczego. Na przykład o dodatkowe 2 lata.

Jednocześnie NSZZ „Solidarność” nie może zaakceptować przekazania nowych zadań do ZUS, który zajmuje się co do zasady obsługą systemu ubezpieczeń społecznych, do którego nowe świadczenie nie należy. Zadania, które wiążą się z weryfikacją uprawnień oraz odpowiednim wykorzystaniem przekazywanych rodzicom środków są zadaniami gminnych i miejskich ośrodków pomocy rodzinie a oddalenie usług i świadczeń na rzecz rodziny do ogólnopolskiej instytucji utrudni rodzicom dostęp do projektowanego wsparcia. Co więcej nie do zaakceptowania jest zaproponowana forma wnioskowania jedynie w postaci elektronicznej. NSZZ „Solidarność” już wielokrotnie w swoich opiniach zwracał uwagę, że uniemożliwienie składania wniosku o kolejne świadczenia w tradycyjnej (papierowej) formie może skutecznie utrudnić niektórym rodzicom czy opiekunom ubieganie się o nowe świadczenie.

Równocześnie, Prezydium KK wskazuje, że w ocenie NSZZ „Solidarność” rząd RP w sposób błędny i zbyt ograniczony diagnozuje przyczyny niezadowolającej dzietności Polaków. Jedną z fundamentalnych przyczyn jest nadmierna elastyczność na rynku pracy wyrażająca się dominacją umów cywilnoprawnych (w kohortach wiekowych osób wchodzących na rynek pracy, a więc wśród tych, którzy mogą mentalnie przymierzać się do decyzji prokreacyjnych). Uspokajające stwierdzenia, że wciąż generalnie mamy do czynienia z dominacją zatrudnienia pracowniczego stanowi uciekanie od prób rozwiązania tego realnego problemu. Kwestią kluczową w naszej ocenie jest:

- wyrównanie pozapłacowych kosztów pracy (pełna składka na FUS w przypadku umowy zlecenia co zmniejszy presję na zawieranie fałszywych umów cywilnoprawnych oraz zmiany zasad odprowadzania składki przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą);
- wyposażenie PIP w efektywne narzędzia przeciwdziałania zawieraniu fałszywych umów cywilnoprawnych i fałszywego samozatrudnienia;
- likwidacja wyłączenia możliwości odprowadzania składki na FUS w wypadku umów zlecenia dla osób uczących się do 26 roku życia, co uniemożliwia im podleganie (nawet dobrowolnie) ubezpieczeniu chorobowemu warunkującemu prawo do zasiłku macierzyńskiego.

Logika jakichkolwiek działań o charakterze strategicznym powinna zakładać, aby przed przedstawianiem nowych propozycji starać się rozwiązać wskazane powyżej problemy. NSZZ „Solidarność” zwracał wielokrotnie na to uwagę w wystąpieniach do strony rządowej, jednakże nasze monity pozostały bez odzewu. Tak więc Prezydium KK apeluje po raz kolejny o bardziej realistyczne spojrzenie na rynek pracy otaczający osoby młode

i jego wpływ na ich decyzje związane z zakładaniem rodziny, urodzeniem dziecka (lub przyjęciem na wychowanie) czy podjęciem decyzji o kolejnym potomku.

Prezydium KK zgłasza jednocześnie uwagi z zakresu techniki legislacyjnej:

- proponujemy, aby przeformułować obecny art. 5 projektu tak aby znajdowało się w nim bezpośrednie odniesienie do regulacji mówiącej o możliwości podjęcia decyzji o okresie wypłaty świadczenia (innymi słowy wskazującego na możliwość podjęcia decyzji o otrzymywaniu świadczenia w wysokości 500 zł lub 1000 zł). Obecna lektura tego artykułu jest niezrozumiała,
- należy uzupełnić projektowany art. 49 pkt 1, gdyż aktualna jego treść uniemożliwia interpretację intencji projektodawcy.

Gdańsk, 11 sierpnia 2021 r.

Prezydium KK

NSZZ „Solidarność”

Z-ca PRZEWODNICZĄCEGO
KK NSZZ „Solidarność”

Bogdan Biś